

ספיר אינו סתנדרות. הוא ענק פוליטי — ולבירוקרטיה יש אלפי ידיים.

יכול להיות שבן-אהרון יכול היה לעמוד בקרב זה, אילו היה מוכן לגייס לעזרתו את צבא הפועלים. בסוף תשל"א היו סימנים לכך שהתקוממות ספונטנית המונית היא אפשרית. בשדרות פרצה שביחה כללית נגד מדיניות האוצר. בכמה ערים נועדו יחד ועדי-הפועלים. היה צורך רק בקריאה אחת מטעם מזכיר ההסתדרות — וצבא עצום של אנשי ועדי-ספיר עזרים היה מתגייס, השביתות היו מזועזעות את הארץ, וגורמיה מאיר היתה נאלצת לממש את הבטחת-האיומה: להתפטר, במקום לעמוד כי ראש ממשלה אנטי-ספירית.

אולם בן-אהרון לא חלם על כך. הוא איש המפלגה, ממושמע על פי דרכו, והוא לא רצה לבצע את המהפכה שלו נגד המיסד, אלא בתוכו, ובעזרתו.

משמאל נמתחה עליו הביקורת שלמעשה הוא משרת

רצה לבצע מהפכה בהסתדרות בלבד, היה זה תפקיד קשה, וכמעט בלתי-אפשרי.

אך למעשה מתייצב בן-אהרון לא רק מול מימסד ההסתדרות, אלא מול האדם החזק ביותר תר במדינה — פינחס ספיר.

יש משהו מרתק בעימות בין בן-אהרון וספיר, אנשי-השנה של תשכ"ו ותשל"א.

המרחק בין גיבעת-הימים וכפר-סבא הוא 20 ק"מ בלבד, והפרש הגילים בין השניים הוא קטנטן (ספיר צעיר מבן-אהרון בשנה אחת). שניהם עלו לארץ בהפרש של כמה חודשים. שניהם יוגים קיצוניות. שניהם מתנגדים למדינה שבה תהיה אוכלוסיה ערבית כבושה, ושבה תעבור עבודת-הכפיים לידי הערבים. שניהם מנוגדים תכלית וגיגוד למשה דיין, והשקפתיו הלאומנית-דיאק-ציונית.

שניהם אישים עצמאיים, בעלי כוהרצון ועקשנות, המסוגלים להלום בראשם בקיר.

גולדה בוכה ליד בן-אהרון (בהלוויית טבנקין)

את המיסד, בנותנו לו צביון שמאלי-מרדני. לולא היה קיים, היתה מפלגת העבודה צריכה להמציא אותו, אמר חבר-כנסת ציני, "כי הוא ימשוך קולות בבחירות. מי שבחר בבן-אהרון, בחר אוטומטית גם בספיר ובדיין — שהרי כולם יופיעו שוב ברשימה אחת."

מימין נמתחה עליו ביקורת הפוכה, אך לא מתוך דאגת-יתר.

ראשי מפלגתו ידעו כי מנוי וגמור עם בן-אהרון לפרוץ מתפקידו בסוף הקדנציה הנ"כחית, ולחזור לקיבוץ.

כך יכהן לכל היותר עוד שנתיים. תקופה זו יכולה להתקצר, מכיוון שבן-אהרון רוצה להקדים את הבחירות להסתדרות ל-1972, כדי להפריד לחלוטין בינו ובין הבחירות לכנסת השמינית שייערכו ב-1973. ואם יתפטר לפני כן, אומרים לעצמם יריביו בטרם ליבם, מה טוב. אם ייך, יבוא במקומו משרת נאמן של הצמרות — איש חלש כמו סגנו, ירוחם משל, או איש חזק כמו יוסף אלמוגי. שניהם ישימו קץ לבד מהשכבה על המהפכה בהסתדרות.

אם זה יקרה, יהיה בן-אהרון דומה לאדם שרוק אבן לאגם. האדוות ישככו, ופני המים העכורים יחזרו למה שהיו.

אתחול או אחר?

בן-אהרון עצמו מתנגד בין אופטימיות לפסימיות, לפעמים תוך כדי שיהא אחת.

הוא מתלונן על אדישות הציבור, "כשמעלים באנגליה את מחיר הבירה בחצי פני, מתקומם הציבור. אצלנו יכיר לה הכנסת אחד לא יקבל אפילו מיכתב אחד מבחיריו." אבל הוא מאמין שרעיונותיו יתגשמו. "החפי תדרות אינה מופד המורכב מעסקנים. היא מורכבת ממאות אלפי חבריה. יש לנו מנגע יומי יומי עם 18 אגף ועדי-עובדים. הם מהווים את ההסתדרות האמיתית."

האיש שאינו משמש במעלות של הוועד הפועל, הי עולה כל פעם ברגל במדרגות לקומה החמישית, חוזר תמיד לנימה האופטימית שהיא חלק מאופיו.

האם הוא שקוע בעבר או בעתיד, בנוסטלגיה או כי ציפיה לעתיד? האם הוא אנאכרוניזם סדר-תוחלת, או איש הרואה את הנולד? האם הוא אחד מעמודי-התווך של המיסד, או אדם המתווה תוכנית למפלגה ראדי-קלית חדשה, שתפיל את המיסד?

בסוף תשל"א לא היו תשובות על שארות אלה. ובוודאי לא בפי אישיה-השנה עצמו.

(המשך מעמוד 13)
כדי שהפועלים יוכלו לשבות בעורף" (למעשה אמר בן-אהרון, בתשובה לשאלה פרובוקטיבית, שהטייסים לוחמים כדי לקיים חיים תקינים במדינה. מישו קרא לו קריאת ביניים: "גם לשבות?" והוא ענה: "כן, גם לשבות, כל עוד אין חוק האוסר על כך.")

בשנה השנייה נזהר בן-אהרון, ולא התפרסם בפסקים דומים. למראית-עין היה ממושמע יותר. הוא היה שותף לעיסקת-החבילה, שהקפאה את השכר תמורת הקפאת המחירים והמיסים. אולם החבילה התפרקה במהרה, הי מחירים והמיסים האמירו — ובן-אהרון עמד בפני התר פעה שהוא עצמו ניבא לה מראש: התמדרות הפועלים נגד ההסתדרות.

שוב מוצא את עצמו במצב פאראדוכסאלי. הוא דוגל בעליונות ההסתדרות, במרותה, באחדות תה, בכיצור כוחה. אבל הוא היה שותף לדעת פועלים רבים על ההסתדרות.

כפי העם, נקרא הבניין בו יושב בן-אהרון, "הקרמלין" — כינוי עויין, המבטא את ההרגשה כי ההסתדרות היא מכשיר-כפייה של שלטון דיקטטורי. הוא יושב בקומה החמישית בה, שמשא דיין הציע בשעתו, "לזרוק לתוכה אבנים."

ההסתדרות זו היא אחד המעבידים הגדולים בארץ, והי בירוקרטיה השלטת במיפעליה אינה מעוניינת בעליית שכר. היא כפופה למפלגה השולטת בממשלה, והממשלה היא מעביד גדול עוד יותר, בעל אינטרס משוויין בהק-פאת השכר, ואכן, כימעט כל השביתות הגדולות של תשל"א היו נגד הממשלה, ונגד מרות ההסתדרות. לבן-אהרון היו רעיונות איך להתכר על כך בטווח הארוך — רעיונות הנראות כאוטופיים, במישטר הקיים. אך בטווח הקצר נקרע בין השניים: תפקידו לשמור על מרות ההסתדרות, ואמונתו שעצמו צבועים השוכתים צודקים ברוב המיקרים.

שלוש מהפכות

מזכיר שנתית לגשר — בתיאוריה — על סתירה יסודית זו רק על-ידי שינוי פני ההסתדרות, העבר רתה מידי הבירוקרטיה השלטונית לידי הפועלים המאורי-גנים בה. על כך חולם בן-אהרון.

לצורך זה, הוא היה רוצה לבצע שלוש מהפכות. המהפכה הראשונה נוגעת למיכנה ההפי תדרות. הוא רוצה להחליף את עסקניה המק-צועיים בניצנים חדשים, שיבואו מתוך ציבור הפועלים, בדרך שי ייצוג ישרי.

גם הוא מבין שהוה תהליך ממושך. אך הוא רוצה לגשת מייד להתחלת ביצועו. הוא רוצה לשלוח פועלים לבתי-אולפנה, להקנות להם השכלה כללית ופוליטית (כדרך, בתי ספר הגבוהים לעם של האגודות המקצר עיות בגרמניה), להכשיר אותם לתפקידים הנהגה, להעלות מוועדי הפועלים, דרך מועצות הפועלים, אל הוועד ה-פועל והוועדה המרכזת. בשלב הראשון: מינוי פועלים לכל המוסדות, כדי שיהיו לפחות שלישי בכל מוסד.

ביצוע רפורמה זו היה מקנה נציגות נאותה לישראל השניה, מכניס אותה למיסגרות של אחריות, יוצר קשר ישר בין חברי ההסתדרות ומנהיגיה, ומשנה את דמות ההסתדרות מייסודה.

המהפכה השנייה נוגעת למיכנה הפוציאלי של המדינה. הוא רוצה לשנות את מקומם של העובדים בחלוקת ההכנסה הלאומית.

באופן מעשי היה בן-אהרון רוצה להטיל מטר-כוש חמור, למנוע התעשרות בשיכבה העליונה. לבטל את ההטבות הניתנות לבעלי-הון, כלומר: לקבוע מדיניות סוציאלית חדשה, המנוגדת לזו של משרד האוצר.

המהפכה השלישית נוגעת ליחסים בין עובדי-דים ומעבידיהם.

בן-אהרון רוצה לשתף את הפועלים בהנהלת המיפ-עלים, וקודם כל במיפעלי ההסתדרות עצמה. שאינם שר-גם כיום מכל מיפעל קפיטליסטי אחר. הוא רוצה להנהיג נים שיטה של חלוקת חלק מרווחי המיפעל בין העובדים בו.

מלחמת האיחנים: ספיר-בן-אהרון

ל הרעיונות האלה מצטרפים למהפכה אמיתית נגד המיסד, וכאן מתגלה הפאראדוכס העיקרי של בן-אהרון.

אין הוא יכול לבצע מהפכה בזאת אלא בעזרת המיסד, שאותו הוא רוצה לנשל. הוא רוצה לבצע מהפכה "למעלה" — נגד האנשים היושבים למעלה.

תוכניתו היא, מטבע מהותה, מצע של מפי-גנה אפוזיציונית ראדיקלית, נגד מיפגנת השילטון. אבל בן-אהרון הוא איש מיפגנת השילטון, ואינו חוזם כלל לנמש אותה. שהרי מפלגה זו קמה על פי יוזמתו דווקא. ובן-אהרון מתייחס בביטול מוחלט לכך אפשרות להקים בארץ מפלגה אלטרנטיבית, או להביא לחילוי פים בשילטון מבחוקי.

אין מוסדות רבים בארץ שהם מוסדים כמו ההס-תדרות. גם המוכר הכללי אינו יכול להזיז בה כיסא, מבלי לעבור דינוים אינסופיים בוועדות ובמועצות. אילו

אך כאן נפסק הדימוין.

ספיר אינו מעוניין בדברים עיוניים, בו לאינטלקטור אלים, והוא מצטיין בכושר עילאי לבנות מכונה פוליטית לביצוע תוכניותיו. הוא אישי-המעשה, אדם הנמצא כי תנועה מתמדת, העוסק בפרטיה-הפרטים של כל דבר, הי מנהל כל דבר בעצמו, המחליט אלף החלטות ביום, כי ישיבות האורכות חמש דקות עד רבע שעה.

בן-אהרון הוא ההיפך לגבני כל התכונות האלה. הוא קורא ספרים ברעב, הי בעולם של רעיונות, אינו מסוגל ואינו רוצה לבנות מכונה פוליטית. הוא רואה את התמונה הכללית, ואינו מעוניין בפרטים. הוא אוהב לדבר ארוך כות, כי הדיבור עוזר לו לגבש את מחשבותיו והוא מנסה מחשבות אלה על שומעיו. הוא יושב ברצון שעה-שעתיים עם אנשים המעניינים אותו, מבלי שאיש יפריע לו.

השניים יכלו להשלים איש את רעהו באופן מופלא. אולם טיבעם מכיא אותם להשקפות מנוגדות.

ספיר מייצג את השקפת אנשי-המעשה של הבירוקר-טיה הממשלתית. אנשי המעמד החדש, השקועים בשטף הפעולות הכלכליות, ואינם מעוניינים בהשכלות הסר-ציאליות ארוכות-הטווח. כשצעקו הפנתרים גייס האוצר עשרות מיליוני לירות — יש מאין — תוך תיקון מאולתר של המעוות הבולט ביותר, ושכח מכל העניין.

ספיר רוצה לבנות, ומהר. הוא צריך לשלם משכורות לרבות עובדי המדינה, לכסות תקציב ממשלתי עצום, לראוג לחוב הממלכתי הגדול והולך. אלה הם תפקידים כבירים, המחייבים מאמץ יומיומי פנטסטי, ואין לו הזמן והסבלנות לתת את דעתו על תיאוריות סוציאליות ועל השלכות מוסריות ארוכות-טווח.

בן-אהרון נראה לו כמיטרר, ותו לא.

בן-אהרון, מצידו, רואה את ההתפתחות מוויית אחרת. הוא מבין את ההשכלות הסוציאליות הבלתי-נמנעות של הפעילות הכלכלית. הוא יודע שהפעולות של היום יביאו לתוצאות של מחר. כל דרך-המשכה של הבירוקרטיה הממשלתית זרה לו, והוא ער לקולות הבוקעים מלמטה, מתוך ציבור העובדים.

מכאן ההתנגשות הבת-ינמנעת — שנת-גנתה לעיני פד למחרת הפיחות, כאשר הכריז בן-אהרון מרד גלוי נגד החלטות האוצר.

אנו לחוך אגם עכור

דון קישוף יצא להילחם בסתנדרות, בחשבו שזה ענק. יש הסוברים כי בן-אהרון הוא דון קישוף. אבל